

Bilgilendirici Metin Yazma Başarımını Değerlendirmeye Yönelik Bir Ölçek Önerisi

A Suggestion for a Scale for Evaluating Performance in Writing Informative Text

Onur DÖLEK^a, Ergün HAMZADAYI^b

Article Info/Makale Bilgi

Received/Alındı: 17/02/2022

Revised/Düzeltildi: 25/04/2022

Accepted/Kabul edildi: 15/06/2022

Anahtar kelimeler:

Bilgilendirici metin, yazma, değerlendirme, ölçek.

Keywords:

Informative text, writing, evaluation, scale.

ÖZ

Bu çalışmada, bilgilendirici metin yazma başarımının değerlendirilmesine katkı sunacak bir ölçek önerisi ortaya koymak amaçlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesinde amaç belirleme, alanyazın taraması, madde havuzunun oluşturulması, uzman görüşlerine başvurma, ön uygulama, geçerlik ve güvenilirlik hesaplama aşamaları izlenmiştir. Ölçeğin maddelerine ilişkin kapsam geçerlik indekslerinin belirlenmesinde 10 uzman görüşüne başvurulmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini Kendall Uyuşum katsayısı ile saptamak için 21 ortaokul, 21 lise ve 21 üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 63 öğrenciden bilgilendirici metinler toplanmış ve bu metinler 3 puanlayıcı tarafından değerlendirilmiştir. Yapılan çözümlenmeler sonucunda ölçekte yer alan maddelerin KGİ değerlerinin ve puanlayıcılar arası Kendall Uyuşum Katsayısının (W) .80'den büyük olduğu bulgulanmıştır. Bu bulgular "biçim", "içerik oluşturma", "içerik düzeni", "sözcük kullanımı" ve "dilbilgisi" olmak üzere toplam 5 alt boyut ve 22 maddeden oluşan "bilgilendirici metin yazma başarımı derecelendirme ölçeği"nin geçerli ve güvenilir olduğunu; ölçeğin ortaokul, lise ve üniversite kademelerinde kullanılabileceğini göstermektedir.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to present a scale proposal that will contribute to the evaluation of the performance of writing informative texts. In the development of the scale, the stages of determining the purpose, scanning the literature, creating the item pool, seeking expert opinions, pre-application, validity and reliability calculation were followed. The opinions of 10 experts were consulted in determining the content validity indices for the items of the scale. In order to determine the reliability of the scale with the Kendall's Coefficient of Concordance, informative texts were collected from a total of 63 students, 21 of which are middle school, 21 high school and 21 university students, and these texts were evaluated by 3 raters. As a result of the analyzes made, it was found that the content validity index values of the items in the scale and the Kendall Coefficient of Agreement (W) between the raters were greater than .80. These findings; The "informative text writing success rating scale" consisting of 22 items and a total of 5 sub-dimensions including "form", "content creation", "content layout", "word use" and "grammar" is valid and reliable. and shows that it can be used at university levels.

^a Onur DÖLEK, MEB, onur.dolek@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8816-2754>

^b Ergün HAMZADAYI, Gaziantep Üniversitesi Gaziantep Eğitim Fakültesi, ergunhamzadayi@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8353-2779>

Giriş

Yazma; duygu, düşünce, bilgi, tasarı ve hayallerin bir dizi bilişsel işlemten sonra çeşitli semboller aracılığıyla yazıya aktarılması sürecidir. Yazma geçmişte, üst toplumsal katman içerisinde yer alan bireylerin bir uğraşı durumundaydı. Genellikle akademisyenler, yazarlar ve haber yapan kişiler tarafından sıklıkla başvurulan bir eylemdi. Ancak günümüzde teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte yazma alanlarında farklılaşma ve genişleme görülmeye başlandı. Özellikle sosyal medya araçları, bireysel blog sayfaları, akıllı telefonlar ve e-mektup gibi ortamlarda yazmanın işe koşulması bir gereksinim haline geldi. Bu yönüyle yazma, belirli kesimlerin başvurduğu bir eylem olmaktan çıkarak geniş kitlelerin yararlanabileceği bir beceriye dönüştü. Bu durum, yazmaya verilen önemin de artmasını sağladı.

Metin; dilsel göstergelerin art arda geldiği, başı ve sonu kapalı olan anlamlı bir yapıdır (Günay, 2007, s. 55). Akyol'a (2008, s. 211) göre metin, birkaç paragraftan oluşan ve bir ana düşünceye sahip olan yazıları (bir kitabın içindeki bölüm, makale vd.) ifade etmek için kullanılır. Metinler, ekler ve sözcükler gibi küçük dilsel yapıların tümce ve paragraf gibi daha büyük yapıları oluşturduğu bir kümeleştirmeyi ve birleştirmeyi içerir (Hyland, 2007, s. 32). Metinler; konu, biçim, işlev, amaç, biçimsel ve yapısal özellikler gibi çeşitli ölçütler çerçevesinde ulamlaştırılır (Görlach, 2004, s. 103). Dilbilim alanyazınındaki ulamlarda metin cinsi (genre), metin tipi-metin türü (text type) ya da söylem türü (discourse types) ayrımlarına gidilmektedir. Dil öğretimcileri ise yazma çalışmalarında metin cinsi/türü yerine anlatım tarzı ya da anlatım biçimi terimlerini kullanmaktadır. Buna karşın metinlerin ulamlaştırılması yani metinlerin hangi ölçütlerle birbirinden ayrılacağı ile ilgili bir uzlaşımın olmadığı söylenebilir (Bozkurt, 2018).

Alanyazın incelendiğinde açıklayıcı ve bilgilendirici metnin aynı anlamda kullanıldıkları görülür (Hall vd., 2005; Tompkins, 2000). Mosenthal (1985) bilgilendirici metni; güncel hava durumu, içinde bulunulan duygu durumu ve var olan ya da olabilecek bir dizi eylem (kahvaltı yapma, kitap okuma) gibi olgu, olay ve eylemlere ilişkin bilgileri aktarma süreci olarak tanımlar. Özdemir'e (2008, s. 239) göre ise bilgilendirici metinler bir gerçeği, bir düşünceyi, bir gözlem ve deneyimin sonucunu, sanatlı bir anlatım ve söyleyiş kaygısı taşımadan okurların bilgi dağarcığını zenginleştirmek amacıyla yazılan yazılardır. Bilgilendirici metin, kurgusal olmayan metin olarak da tanımlanabilir. Temel amacı okuyucuyu çeşitli konularda (doğal yaşam, sosyal dünya, çeşitli yapı ve nesnelere, sanat, hukuk vb.) bilgilendirmektir. Bilgilendirici metinlerde kurgusal metinlerden farklı olarak karakterlere yer verilmez. Ayrıca bu metinler diğer türlerde yaygın olmayan zamansız fiil yapıları (geniş zaman/nesnel anlatım yapısı) gibi özel dil özelliklerine sahiptir. Bu yapıya örnek olarak "Köpekler havlar./Bazı deniz yılanları oldukça ölümcüldür./Elmalar sarı veya kırmızı olabilir." tümceleri verilebilir (Duke ve Bennett-Armistead, 2003). Anlatıcının nesnel bir tutum izlediği bilgilendirici metinlerde terimler ve teknik sözcükler yoğun olarak kullanılır ve ayrıca anlatım yalın, tümceler kısadır. Metnin sonunda yazarın okura vermek istediği ileti ya da iletiler açık ve nettir (Kolaç, 2009).

Açıklayıcı veya bilgilendirici metnin dünyayı ve yaşam sisteminin nasıl işlediğini anlamak, bir olgu ya da durum hakkında bilgi sunmak gibi temel bir işlevi bulunur. Açıklayıcı ve bilgilendirici metinlerde temel soru kalıpları "ne, niçin ve nasıl"dır (Knapp ve Watkins, 2005, s. 125). Açıklayıcı veya bilgilendirici metnin yapısı izleksel olma eğilimindedir (Kintsch ve van Dijk 1978, Meyer 1984). Açıklayıcı veya bilgilendirici metnin içeriği, zaman ve uzamdaki olayların ve durumların tanımlanmalarına veya açıklanmalarına dayalıdır.

Bilgilendirici metinlerde amaç, okuyucu bir konu üzerinde düşündürmek, okuyucunun konuya eleştirel gözle bakmasını ve konuya ilişkin farklı bakış açıları kazanmasını sağlamaktır (Şener, 2018). Bilgilendirici metinlerde her tümce tek bir anlam taşımalı, sözcükler temel anlamlarıyla kullanılmalıdır (Adalı, 2004). Yazmaya karşı olumsuz tutum içerisinde bulunan bireylerin ilgi alanları doğrultusunda herhangi bir konuda bilgi veren metin oluşturmaları daha kolay ve ilgi çekici olabilir. Bilgilendirici metin oluşturma sürecinde bireyler; tanımlama, sıralama, şema oluşturma, tablo, grafik ve görsellerden yararlanma, karşılaştırma ve neden sonuç ilişkileri kurma gibi yapılardan yararlanabilir. Alanyazın incelendiğinde (Bağcı, 2010; Bayat, 2013; Dölek ve Hamzadayı, 2018; Müldür ve Çevik, 2019; Karatay, 2009; Sallabaş, 2007; Ülper, 2011, Topuzkanamış, 2009) öğrencilerin bilgilendirici metin yazarken sayfa düzeni, yazım ve noktalama, uygun giriş ve sonuç oluşturma, ana düşünceyi ön plana çıkarma, ana düşünceyi yardımcı düşüncelerle destekleme, bağdaşıklık ve tutarlık gibi konularda yetkin olmadıkları görülmektedir. Öğrencilerin bilgilendirici metin yazma becerilerini artırmak için onları açıklayıcı metinlerle sık sık karşılaştırmak (Moss, 2005) ve bu türde ortaya konan ürünleri değerlendirip öğrencilere geri bildirimler sunmak gerekir.

Bilgilendirici metin, yapısı ve içeriği bakımından diğer metin türlerinden farklılık gösterir. Bu nedenle bilgilendirici metinlerin değerlendirilmesinde yazmanın bütün türlerinde ortak olarak gösterilen ölçütlerin yanı sıra bu türe özgü ölçütler belirlenmelidir. Bu bağlamda alanyazındaki ilgili kuramsal çalışmalar ile geliştirilen form, dereceli puanlama anahtarı ve ölçekler (Adalı, 2004; Duke ve Bennett-Armistead, 2003; Hamzadayı, 2020; Kana ve Şener, 2021; Knapp ve Watkins, 2005; Mosenthal, 1985; Müldür, 2017; Uğur, 2017; Wolbers, 2007 Tunagür, 2020) taranmış ve bilgilendirici metin değerlendirme çerçevesi ortaya konmaya çalışılmıştır. Şekil 1’de bilgilendirici metin değerlendirme çerçevesi gösterilmiştir:

Şekil 1. Bilgilendirici metin değerlendirme çerçevesi

Bilgilendirici metinlerde açıklayıcı, betimleyici ve tartışmacı anlatım biçimlerinden biri veya birkaçına başvurulabilir. Nitekim Berland ve Reiser (2009) açıklama, tartışma ve betimlemenin metin içerisinde birbirlerini tamamladığını belirtir. Açıklayıcı anlatım; bir olgunun, durumun, nesnenin okur tarafından anlaşılmasını amaçlar (Rowan, 1988). Betimleyici anlatım; boyut, renk, sıralama ve yerleştirme gibi bilgi ve tekniklerden yararlanarak bir nesnenin, bireyin, düşüncenin ve bunların nasıl işlediğinin zihinsel bir resmini ortaya koymayı amaçlayan anlatım biçimidir (Hollingsworth ve Eastman, 1988). Tartışmacı anlatım ise bir konu hakkında verilere dayalı olarak öne sürülen savların desteklenip karşı savların

çürütülmeye ve bu adımlarla konunun bir sonuca bağlanmaya çalışıldığı anlatım biçimi olarak tanımlanabilir (Coşkun ve Tiryaki, 2011). Bu bağlamda bir savın niçin öne sürüldüğüne ilişkin görüşler sunan eleştiriler, makaleler, denemeler; bir şeyin nasıl yapıldığını göstermek için oluşturulan bilimsel raporlar, kullanma kılavuzları, yemek tarifleri; gerçek bilgileri ve durumların ayrıntılarını ortaya koymak için kullanılan broşürler, proje detayları, iş raporları, bilimsel raporlar, kaza raporları gibi metinler (Butt vd., 2000) bilgilendirici metin kapsamında değerlendirilebilir. Bilgilendirici metin yazma; yazar için anlamlı, tutarlı ve çok yönlü düşünmeyi gerektiren esnek bir süreçtir. Bu türde yazar, bilişsel olarak yapılandığı bir metni ortaya koyarken okuyucuları bilgilendirmeyi ve inandırmayı önceler (Beydoğan, 2011).

Eğitim anlayışı, standartlara dayalı sınav sistemi ve teknolojik gelişmeler, öğrencilerin bilgilendirici yazılı metinler oluşturabilme becerisini bir zorunluluk haline getirmiştir (Moller vd. 2012). Bu becerinin geliştirilmesinde ve bilgilendirici metinlerin değerlendirilmesinde kullanılabilecek kapsayıcı ve bütüncül bir çerçeve sunan geçerliği ve güvenilirliği ortaya konmuş bir ölçüğe gereksinim duyulduğu kesinlenebilir. Bu bağlamda araştırmanın amacı ortaokul, lise ve üniversite düzeyindeki öğrencilerin bilgilendirici metin yazma başarımlarını bütüncül ve kapsayıcı bir biçimde değerlendirmede işe koşulabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

Yöntem

Bu bölümde ölçüğün geliştirilme aşamalarına, araştırmanın çalışma grubuna, verilerin toplanmasına ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Amaç Belirleme: Bilgilendirici metin yazma; yazar için anlamlı, tutarlı ve çok yönlü düşünmeyi gerektiren esnek bir süreçtir. Nitelikli bilgilendirici metinlere ulaşabilmek için öğrencilerin gelişimi izlenmelidir. Bu gelişim izleme süreci ise ancak ortaya konan bilgilendirici metinlerin bütün yönleriyle değerlendirilmesi ve buna yönelik gerekli dönütlerin verilmesi ile olanaklıdır. Bu bağlamda “bilgilendirici metin yazma başarımları derecelendirme ölçüğü” ile ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma konusundaki yetkinlik düzeyini belirleyebilmek ve yazma eğitiminin bilişsel sürecine katkı sunmak amaçlanmıştır.

Madde Havuzunun Oluşturulması: Bilgilendirici metin yazma başarımları derecelendirme ölçüğü geliştirmek için öncelikle bilgilendirici metin ile ilgili kuramsal araştırma yapılmış ve bilgilendirici metinlerin küçük ölçekli ve büyük ölçekli yapıları incelenmiştir. Daha sonra alanyazındaki bilgilendirici metinleri değerlendirmeyi amaçlayan ölçek, form ve rubrikler (Çelik, 2010; Hamzadayı, 2020; Kana ve Şener, 2021; Müldür, 2017; Şentürk, 2009; Tunagür, 2020) ayrıntılı olarak gözden geçirilmiştir. Bu süreçlerden sonra bilgilendirici metni bütün yönleriyle değerlendirmeye yardımcı olabileceği düşünülen 5 alt boyuta sahip 24 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Maddeler yetkinlik derecesine göre “1= çok zayıf”, “2= zayıf”, “3= geliştirilebilir”, “4= yeterli” ve “5= yetkin” biçiminde derecelendirilmiştir. Ölçekteki 1. ve 2. maddeler metinlerin hangi ortamda (el yazması, bilgisayar ortamı vd.) oluşturulduğuna göre; 14. madde ise metnin türüne göre (makale, deneme, eleştiri, bilimsel rapor, vd.) seçimlik olarak belirlenmiştir. Bu maddeler koşulların uygunluğuna göre işlevsellik kazanacaktır.

Uzman Görüşlerine Başvurma: 24 maddelik taslak formun dilsel açıdan incelenmesi için iki akran uzmanın ve sonrasında kapsam (içerik) geçerliğinin saptanması için 9 Türkçe

eğitimi alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Nitekim maddelerin ölçülmek istenen alanı temsil edebilirliğini belirleyebilmek için uzman görüşüne başvurulması gerekir (Karasar, 2002). Ayrıca taslak form, ölçme-değerlendirme sürecine uygunluğunun incelenmesi için 1 ölçme-değerlendirme uzmanına gönderilmiştir. Alan uzmanlarından gelen dönüt ve öneriler sonucunda maddelerin içerik geçerliği saptanmış, üzerinde uzlaşma sağlanamayan maddeler taslak formdan çıkarılmış ve 22 maddelik taslak form elde edilmiştir. Öte yandan kimi maddeler uzman önerileri doğrultusunda dilsel açıdan düzenlenmiştir.

Ön Uygulama: Elde edilen 22 maddelik taslak formda yer alan maddelerin anlaşılabilirliğini ve işlerliğini belirleyebilmek için 10 bilgilendirici metin 3 Türkçe öğretmeni tarafından değerlendirilmiştir. Bu süreçten sonra 22 maddelik taslak formda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda 21 ortaokul, 21 lise ve 21 üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 63 öğrenci ve 10 alan uzmanı bulunmaktadır. Alan uzmanlarının özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Alan uzmanlarının özellikleri

Eğitim düzeyi bakımından uzmanların özellikleri	Bilim alanı bakımından uzmanların özellikleri	Unvanları bakımından uzmanların özellikleri	
Doktora: 8	Türkçe Eğitimi: 9	Prof. Dr.: 2	Doç. Dr.: 4
Doktorant: 2	Ölçme-Değerlendirme: 1	Dr. Öğr.Üyesi: 2	Dr. Arş. Gör.: 1
		Öğretmen: 1	

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri etik izin doğrultusunda ve gönüllülüğe dayalı olarak toplanmıştır. Katılımcılar uygulama hakkında önceden bilgilendirilmiştir. 63 öğrenciden “Teknolojinin yararları ve zararları” konusunda bilgilendirici metin yazmaları istenmiştir. Bu metinler uzmanların görüşleriyle biçimlenen bilgilendirici metin yazma başarımı derecelendirme ölçeği ile 3 uzman tarafından değerlendirilmiş ve uzmanlar arası uyumunun katsayısı Kendall W ile saptanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Geçerlik

Ölçeğin geliştirilmesi için öncelikle alanyazın taranmış ve bilgilendirici metnin değerlendirilmesine ilişkin 5 alt boyut ve 24 değerlendirme maddesi belirlenmiştir. Belirlenen boyut ve maddeler öncelikle iki uzmana danışılmış ve sonrasında kapsam geçerlik indekslerini (KGİ) saptayabilmek için 9 alan ve 1 ölçme değerlendirme uzmanına sunulmuştur. Lynn (1986) uzman sayısının en az üç olması gerektiğini; ancak 10 uzmandan fazlasının da gereksiz olduğunu söylemektedir (akt. Bozkurt ve Arıca Akkök, 2019).

Ölçeğin KGİ değerleri hesaplanırken Davis (1992) tekniğinden yararlanılmıştır. Davis (1992) tekniğine göre uzman görüşleri “A: Madde son derece ilgili, B: Madde oldukça ilgili, C:

Madde kısmen ilgili, D: Madde ilgili değil” biçiminde dördü derecelendirilmektedir (Lynn, 1986; akt. Bozkurt ve Arıca Akkök, 2019). Bu doğrultuda uzman görüş formu 4’lü derecelendirme ile yapılandırılmış ve alan uzmanları ölçeğin kuramsal arka planı ve amacı konusunda bilgilendirilmiştir. Alan uzmanlarının maddelerin ilgililiğine ilişkin görüşleri Tablo 2’de görüldüğü üzere “+” (artı) işareti ile gösterilmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler ve maddelere ilişkin KGİ değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Bilgilendirici metin yazma başarımı derecelendirme ölçeğinin maddelerine ilişkin kapsam geçerlik indeksleri

Maddeler	A	B	C	D	Uzman düzeltileri	KGİ
BİÇİM						
1. Kâğıdın kenarlarında, paragraf ve satır aralarında uygun boşluklar bırakma (SEÇİMLİK)	++++++ +	++	+			0.9
2. Düzgün ve okunaklı yazma (SEÇİMLİK)	++++++ +	++	+		“Düzgün” ifadesi çıkarılmalı.	0.9
İÇERİK OLUŞTURMA						
3. İçerikle ilgili uygun bir başlık koyma	++++++ +++	+			“İçeriğe uygun bir başlık koyma” biçiminde düzenlenmeli.	1.0
4. Yazıya, uygun bir giriş ifadesi ile başlama	++++++ +++	+			“Yazıya, konuyu tanıttıcı yetkin bir paragrafla başlama” biçiminde düzenlenmeli.	1.0
5. Konuyu yeterince boyutlandırma/farklı yönleriyle açıklama	++++++ ++	++				1.0
6. Yazıda ana düşüncüyü belirginleştirme	++++++ +++	+			“Yazıyı bir ana düşünce etrafında oluşturma” biçiminde düzenlenmeli.	1.0
7. Ana düşüncüyü yardımcı düşüncelerle destekleme	++++++ +++	+				1.0
8. Yazıyı içeriğe uygun, bağlayıcı ve etkileyici biçimde sonuçlandırma	++++++ ++++				“İçeriğe uygun yetkin bir sonuç paragrafına yer verme” biçiminde düzenlenmeli.	1.0

9.	Gerekli yerlerde neden-sonuç ilişkileri kurma	+++++	+++	++		0.8
İÇERİK DÜZENİ						
10.	Ardışık tümceler arasındaki mantıksal ve anlamsal bağları kurma	+++++				1.0
11.	Metinde çelişkili ifadelerden kaçınma	+++++				1.0
12.	Bilgileri sıraya koyarak aktarma	+++++				1.0
13.	Her bir paragrafta bir tek düşünce işleme	+++++	++		“Farklı bir düşünceyi işlemek için yeni bir paragraf oluşturma” biçiminde düzenlenmeli.	1.0
14.	Metinde düşünce yinelenmelerinden kaçınma	+++++	+	+	Bu madde içerik oluşturma boyutunda ele alınmalı. “Metinde gereksiz düşünce yinelenmelerinden kaçınma” biçiminde düzenlenmeli.	0.9
15.	Metnin türüne uygun anlatım biçimi yeğleme/belirleme	+++++	+	++	++	0.6
16.	Metinde nesnel anlatımı benimseme (SEÇİMLİK)	+++++	++	+	“Edilgen yapıları benimseme” eklenmeli.	0.9
17.	Paragraflar arası uygun geçiş ifadeleri kullanma	+++++				1.0
SÖZCÜK KULLANIMI						
18.	Sözcükleri bağlamsal ve anlamsal değerine uygun olarak kullanma	+++++	+		“Anlamsal” ifadesi çıkarılmalı.	1.0
19.	Tümcede aynı anlama gelen sözcükleri bir arada kullanmaktan kaçınma	+++++	++			1.0
20.	Konuya ilişkin terimleri etkili biçimde kullanma	+++++	++		“Konuya ilişkin terimlerden yararlanma” biçiminde düzenlenmeli.	1.0
21.	Ölçünlü dil kullanma	+++++	+		+	0.9
DİLBİLGİSİ						
22.	Yazım kurallarına uyma	+++++			+	0.9
23.	Noktalama işaretlerini doğru yerde kullanma	+++++			+	0.9
					“Noktalama işaretlerini doğru biçimde	

			kullanma” biçiminde düzenlenmeli.
24. Dilbilgisel kurallara uygun tümceler (özne-yüklem uyumu, zaman uyumu, eklerin kullanımı, vb.) kurma	++++++ +++	+	0.9

Maddelere ilişkin KGİ değeri, “A” veya “B” seçeneğini işaretleyen uzman sayısının toplam uzman sayısına bölünmesiyle elde edilir. Maddelerin yeterli ve amaca uygun sayılabilmesi için KGİ değerinin 0,80 veya üstünde bir değer alması gerekir (Davis, 1992). Tablo 2’ye bakıldığında bilgilendirici metin yazma derecelendirme ölçeğinde “15. madde” dışında kalan diğer tüm maddelerin KGİ değerinin 0,80’nin üzerinde olduğu görülür. Buna karşın ölçeğin düzenlenmesinde maddelerin 0,80 üzerinde KGİ değerine sahip olması yeterli değildir, uzman dönütleri/düzeltileri de dikkate alınmalıdır. KGİ değerleri ve uzman dönütleri doğrultusunda 9. ve 15. madde ölçekten çıkartılmış, 14. madde ise “içerik oluşturma” boyutunda değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra kimi maddelere açıklama eklenmiş, kimi maddeler ise dil açısından düzenlenmiştir. Sonuç olarak “biçim, içerik oluşturma, içerik düzeni, sözcük kullanımı ve dilbilgisi” alt temalarından oluşan toplam 22 maddelik bir ölçek düzenlenmiştir.

Güvenirlilik

Düzenlenen 22 maddelik ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Kendall’ın W uyum katsayısından yararlanılmıştır. Kendall’ın uyum katsayısı, ikiden fazla uzmanın bir konu üzerinde yaptığı değerlendirme sonuçlarının benzerliğini inceler (Can, 2019, s. 405). Szymanski vd. (1993), Kendall’ın W uyum katsayısında değerlendiriciler/uzmanlar arası tutarlılık derecesinin en az .80 değerinde olması gerektiğini belirtir. Kendall testinde “p” değerinin 0.05’ten küçük olması, uyumun anlamlı derecede olduğunu gösterir (Can, 2019, s. 407). 3 uzmanın 63 farklı bilgilendirici metni değerlendirdiği uygulamadan elde edilen uzmanlar arası Kendall uyum katsayıları (W) Tablo 3’te gösterilmiştir:

Tablo 3. Bilgilendirici metin yazma başarımlı derecelendirme ölçeğine ilişkin Kendall W analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Puanlayıcı (değerlendiren) Sayısı (n)	Uyum Katsayısı (W)	Anlamlılık Düzeyi (p)
Biçim	3	.806	.000
İçerik oluşturma	3	.871	.000
İçerik düzeni	3	.891	.000
Sözcük kullanımı	3	.851	.000
Dilbilgisi	3	.881	.000
Toplam/Genel Puan	3	.884	.000

Tablo 3’e göre Kendall uyum katsayıları .80’den büyüktür. Bu durum 3 puanlayıcının yapmış olduğu değerlendirmelerin anlamlı düzeyde tutarlı ve güvenilir olduğunu göstermektedir (p= .000). KGİ değerlerinin de .80’den büyük olduğu göz önüne alındığında,

ölçeğin bilgilendirici metin yazma başarımını değerlendirmede güvenilir ve geçerli bir derecelendirme ölçeği olduğu söylenebilir. 5 alt tema ve 22 maddeden oluşan bilgilendirici metin yazma başarımı derecelendirme ölçeği EK’te sunulmuştur.

Puan Aralıkları İçin Kümeleme Analizi

Öğrencilerin bilgilendirici metinlerinin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen puanlar incelenerek yapılan kümeleme analizi sonrasında bilgilendirici metin yazma başarımı derecelendirme ölçeğinin düzeyleri “çok zayıf”, “zayıf”, “geliştirilebilir”, “yeterli” ve “yetkin” olarak adlandırılmıştır. Tablo 4’te bu düzeyler ve puan aralıkları belirtilmiştir.

Tablo 4. Düzeyler ve Puan Aralıkları

Bilgilendirici metin yazma başarımı derecelendirme ölçeği	Puan Aralıkları
Çok zayıf	22-32 puan
Zayıf	33-53 puan
Geliştirilebilir	54-68 puan
Yeterli	69-83 puan
Yetkin	84-110 puan

Tablo 4 incelendiğinde 22-32 aralığında puan alan bir öğrencinin bilgilendirici metin yazma düzeyinin “çok zayıf”; 33-53 arasında puan alan bir öğrencinin “zayıf”; 54-68 arasında puan alan bir öğrencinin “geliştirilebilir”; 69-83 arasında puan alan bir öğrencinin “yeterli”; 84-110 arasında puan alan bir öğrencinin ise “yetkin” olduğu söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Bilgilendirici bir metnin amacı, bir düşünceyi tartışma ve sorgulama yoluyla okuyucuya bilgiler kazandırmaktır (Kuzu, 2004). Öğrencilerin bilgilendirici metin yazma konusundaki becerisi hem mesleki hem de akademik özyeterlik açısından önemlidir. Bu bağlamda öğrencilerin ortaya koydukları bilgilendirici yazılı ürünleri iyi değerlendirmek ve onlara yerinde dönütler vermek gerekir. Araştırmada bu konuda uygulayıcılara yardımcı olacağı düşünülen ve bilgilendirici metinleri her yönüyle değerlendirmeye olanak tanıyan “bilgilendirici metin yazma başarımı derecelendirme ölçeği” geliştirmek amaçlanmıştır.

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde öncelikle bilgilendirici metin ve yapısı ile ilgili kuramsal tarama yapılmış ve bu konudaki benzer ölçme araçları incelenmiştir. Buradan hareketle taslak ölçekte bulunması gereken maddeler ve bu maddeleri bir arada kümeleyen alt boyutlar belirlenmiştir. Maddelerin KGİ değerlerinin hesaplanması için uzman görüşüne başvurulmuştur. Yapılan analizler sonucunda .80’den düşük KGİ değerine sahip maddeler ile uzmanların olumsuz görüş bildirdiği maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca bazı maddelerin boyutu değiştirilmiş, bazı maddeler ise dilsel açıdan düzenlenmiştir. Böylelikle 24 maddelik taslak ölçekten 22 maddelik ölçek elde edilmiştir. Düzenlenen 22 maddelik ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Kendall’ın W uyumu katsayısından yararlanılmış ve ölçeğin bütün alt boyutlarında ve ölçeğin genelindeki uyumu katsayılarının .80’den büyük olduğu saptanmıştır. Bu ölçek aracılığıyla değerlendirilen bir metinden en az 22, en fazla 110 puan alınabilir. Sonuç olarak “biçim, içerik oluşturma, içerik düzeni, sözcük kullanımı ve dilbilgisi” alt boyutlarından oluşan ve bilgilendirici metinleri değerlendirmede işe koşulabilecek toplam

22 maddelik ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu kesinlenebilir.

Kaynakça

- Adalı, O. (2004). *Anlamak ve anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Akyol, H. (2008). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bağcı, H. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatım yeterlilik düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 45-68.
- Bayat, N. (2013). Öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında sözcük seçimi ve sözdizim hataları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 116-144.
- Berland, L. K. & Reiser, B. J. (2009). Making sense of argumentation and explanation. *Science Education*, 93(1), 26-55.
- Beydoğan, H. Ö. (2011). Zihin haritası destekli bilişsel hazırlığın öğrencilerin bilgilendirici yazma yeterliği üzerine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(4), 1-23.
- Bozkurt, B. Ü. (2018). *Okuma ve yazma eğitiminde metin türlerini sınıflama sorunsalı ve çoklu/karma türlerin öğretimiyle ilgili öneriler*. Nadir Engin Uzun ve B. Ümit Bozkurt (Ed.). Türkçenin eğitimi-öğretiminde kuramsal ve uygulamalı çalışmalar-10 içinde (ss.75-99). İstanbul: Okan Üniversitesi Yayınları.
- Bozkurt, B. Ü. & Arıca Akkök, E. (2019). Anadili Türkçe olan yetişkin konuşucular için konuşma becerisi derecelendirme ölçeğinin geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 18(1), 416-436.
- Butt, D., Fahey, R., Feez, S., Spinks, S. & Yallop, C. (2000). *Using functional grammar: An explorer's guide*. Sydney: NCELTR.
- Can, A. (2019). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, E. & Tiryaki, E. N. (2011). Tartışmacı metin yapısı ve öğretimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 63-73.
- Çelik, M. E. (2010). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma kazanımlarına ulaşma düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi). YÖK.
- Davis, L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied nursing research*, 5(4), 194-197.
- Dölek, O. & Hamzadayı, E. (2016). Akran etkileşimine dayalı yazma etkinliklerinin 7. Sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerileri üzerindeki etkisi. *Turkish Studies*, 11(3), 965-980.
- Dölek, O. & Hamzadayı, E. (2018). Comparison of writing skills of students of different socioeconomic status. *International Journal of Progressive Education*, 14(6), 117-131.
- Duke, N. K. & Bennett-Armistead, V. S. (2003). *Reading and writing informational text in the primary grades: Research based practices*. New York: Scholastic.
- Fidan, U. (2017). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin yapısı unsurlarını belirleme düzeyleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 200-222.
- Görlach, M. (2004). *Text types and the history of English*. Berlin/New York: Mouton de

- Gruyter.
- Günay, V. D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual.
- Hall, K. M., Sabey, B. L. & McClellan, M. (2005). Expository text comprehension: Helping primary-grade teachers use expository texts to full advantage. *Reading Psychology*, 26(3), 211-234.
- Hamzadayı, E. (2020). *Yazma hataları ve yanlışları*. Nihat Bayat (Ed.) Yazma ve Eğitimi içinde (ss. 223-248). Ankara: Anı yayıncılık.
- Hollingsworth, H. & Eastman, S. (1988). *Teaching writing in every class: A guide for grades 6-12*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hyland, K. (2007). *Genre and second language writing*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Kana, F. & Şener E. G. (2021). Yazma tekniklerinin ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerisine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(231), 353-382.
- Karatay, H. (2009). Bağdaşıklık araçlarını kullanma düzeyi ile tutarlı metin yazma arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 373-385.
- Kintseh, W. & van Dijk, T.A. (1978). Toward a model of text comprehension and production. *Psychological Review*, 85, 363-394.
- Knapp, P. & Watkins, M. (2005). *Genre, text, grammar: Technologies for teaching and assessing writing*. Sydney: UNSW Press.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 594-626.
- Kuzu, S. T. (2004). Etkileşimsel modele uygun okuma öğretiminin Türkçe bilgilendirici metinleri anlama düzeyine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 55-77.
- Lynn, M. R. (1986). *Determination and quantification of content validity*. Nursing Research.
- Meyer, B. J. F. (1984). *Organizational aspects of text: Effects on reading comprehension and applications for the classroom*. İçinde: J. Flood (ed.), Promoting reading comprehension. Newark, DE: International Reading Association. ss. 113-139.
- Moller, J., Cheek Jr, E. H., Ortlieb, E. & Steward, F. (2012). Model, engage, write, and evaluate: A model for informative writing. *Journal of Studies in Education*, 2(1), 149-163.
- Mosenthal, P. B. (1985). Defining the expository discourse continuum: Towards a taxonomy of expository text types. *Poetics*, 14(5), 387-414.
- Moss, B. (2005). Making a case and a place for effective content area literacy instruction in the elementary grades. *The Reading Teacher*, 59(1), 46-55.
- Müldür, M. (2017). *Öz düzenlemeye dayalı yazma eğitiminin ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerisine, yazmaya yönelik öz düzenleme becerisine ve yazma öz yeterlik algısına etkisi*. (Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi). YÖK.
- Müldür, M. & Çevik, A. (2019). Ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerilerinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 141-149.
- Özdemir, E. (2008). *Sözlü-yazılı anlatım sanatı kompozisyon*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Rowan, K. E. (1988). A contemporary theory of explanatory writing. *Written Communication*, 5(1), 23-56.
- Sallabaş, M. E. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin kendini yazılı olarak ifade etme*

- kazanımlarına ulaşma düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Szymanski, E. M., Linkowski, D. C., Leahy, M. J., Diamond, E. E. & Thoreson, R. W. (1993). Human resource development: An examination of perceived training needs of certified rehabilitation counselors. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 37(2), 163- 181.
- Şener, G. E. (2018). *Yazma tekniklerinin ortaokul öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerisine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Şentürk, N. (2009). *Planlı yazma ve değerlendirme modelinin 8. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerilerini geliştirmeye etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi). YÖK.
- Tompkins, G. E. (2000). *Teaching writing: Balancing process and product*. New Jersey: Prentice Hall.
- Topuzkanamış, E. (2009). Türkçe eğitimi bölümü öğrencilerinin imla başarıları. *Turkish Studies*, 4(3), 2171-2189.
- Tunagür, M. (2020). *Üstbilişsel stratejilere dayalı yazma etkinliklerinin 8. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metin yazma becerilerine, tutumlarına ve üstbilişsel yazma farkındalıklarına etkisi: Karma yöntem çalışması*. (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi). YÖK.
- Ülper, H. (2011). Öğrenci metinlerinin tutarlılık ölçütleri bağlamında değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 6(4), 849-863.
- Wolbers, K. A. (2007). *Strategic and Interactive Writing Instruction (SIWI): Apprenticing deaf students in the construction of informative text* (Doctoral dissertation, Michigan State University. Department of Counseling, Educational Psychology and Special Education).

Extended Abstract

Introduction

Writing is the process of transferring feelings, thoughts, knowledge, plans and dreams to writing through various symbols after a series of cognitive processes. In the past, writing was an occupation of individuals in the upper social group. It was an action often used by academics, writers, and journalists. However, today, with the rapid development of technology, differentiation and expansion have begun to be seen in the fields of writing. Especially in social media tools, individual blog pages, smart phones and e-letter, it has become a necessity to write. With this aspect, writing has become a skill that large masses can benefit from, rather than being an action used by certain segments. This situation also increased the importance given to writing.

According to Akyol (2008, p. 211), text is used to describe the chapters in a book, a single topic, an article, or an article that consists of several paragraphs and has a main idea. Texts; the subject is categorized within the framework of various criteria such as style, function, purpose, formal and structural features (Görlach, 2004, p. 103). When the literature is examined, it is seen that explanatory and informative text are used in the same sense (Hall et al., 2005; Tompkins, 2000). According to Özdemir (2008, p. 239), informative texts are those written to

enrich the knowledge of the readers without the concern of an artistic expression and expression, a fact, a thought, the result of an observation and experience. Informational text can also be defined as non-fiction text. Its main purpose is to inform the reader on various subjects (natural life, social world, various structures and objects, art, law, etc.). Unlike fictional texts, characters are not included in informative texts. In addition, these texts have special linguistic features such as untimely verb structures that are not common in other genres. An example of this structure is “Dogs bark./Some sea snakes are quite deadly./Apples can be yellow or red.” sentences can be given (Duke and Bennett-Armistead, 2003). In informative texts, the narrator follows an objective attitude, terms and technical words are used extensively, the narration is simple, and the sentences are short. At the end of the text, the message or messages that the author wants to give to the reader are clear and unequivocal (Kolaç, 2009).

Informative text differs from other text types in terms of its structure and content. For this reason, in the evaluation of informative texts, criteria specific to this genre should be determined as well as the criteria that are common to all types of writing. In this context, the form, rubric and scales developed with the related theoretical studies in the literature (Adalı, 2004; Duke & Bennett-Armistead, 2003; Hamzadayı, 2020; Kana & Şener, 2021; Knapp & Watkins, 2005; Mosenthal, 1985; Müldür, 2017; Uğur, 2017; Wolbers, 2007 Tunagür, 2020) were scanned and an informative text evaluation framework was tried to be revealed.

Method

In the study group of the research, there are 63 students, 21 middle school, 21 high school and 21 university students, and 10 field experts. The data of the study were collected on a voluntary basis in line with ethical permission. Participants were informed about the application. 63 students were asked to write an informative text on the "Benefits and harms of technology". These texts were evaluated by 3 experts with the informative text writing performance rating scale shaped by the opinions of the experts, and the coefficient of agreement between the experts was determined by Kendall W.

Results

The CVI (Content Validity Index) value for the items is obtained by dividing the number of experts who marked “A” or “B” by the total number of experts. In order for the items to be considered adequate and fit for purpose, the CVI value should be 0.80 or higher (Davis, 1992). In the informative text writing rating scale, “15. It is observed that the CVI value of all items other than “item” is above 0.80. On the other hand, it is not sufficient for the items to have a CVI value above 0.80 in the regulation of the scale, expert feedback/corrections should also be taken into account. In line with CVI values and expert feedback, items 9 and 15 were removed from the scale, and item 14 was evaluated in the dimension of “creating content.” In addition, some items were explained in terms of language and some items were arranged in terms of language. As a result, a 22-item scale consisting of "form, content creation, content layout, word use and grammar" sub-themes was prepared.

Kendall W coefficients of the scale are greater than 0.80. This shows that the evaluations made by the 3 raters are significantly consistent and reliable ($p = .000$). Considering that the CVI values are also greater than .80, it can be said that the scale is a reliable and valid rating

scale in evaluating the success of writing informative texts.

Conclusion

During the development of the scale, first of all, a theoretical review of the informative text and its structure was made, and similar measurement tools on this subject were examined. From this point of view, the items that should be included in the draft scale and the sub-dimensions that cluster these items together were determined. Expert opinion was sought to calculate the CVI values of the items. As a result of the analyzes, items with a CVI value of less than .80 and items that experts gave negative opinions were excluded from the scale. In addition, the size of some items was changed, and some items were arranged linguistically. Thus, a 22-item scale was obtained from the 24-item draft scale Kendall's Coefficient of Concordance was used to determine the reliability of the 22-item scale and it was found that the agreement coefficients in all sub-dimensions of the scale and in the overall scale were greater than 0.80. A minimum of 22 and a maximum of 110 points can be obtained from a text evaluated through this scale. As a result, it can be said that the 22-item scale, which consists of "form, content creation, content layout, word use and grammar" sub-dimensions and can be used to evaluate informative texts, is valid and reliable.

EK: Bilgilendirici Metin Yazma Başarımı Derecelendirme Ölçeği**1: Çok zayıf 2: Zayıf 3: Geliştirilebilir 4: Yeterli 5: Yetkin**

BOYUTLAR	1	2	3	4	5
BİÇİM					
1. Kâğıdın kenarlarında, paragraf ve satır aralarında uygun boşluklar bırakma (<i>Seçimlik</i>)					
2. Okunaklı yazma (<i>Seçimlik</i>)					
İÇERİK OLUŞTURMA					
3. İçeriğe uygun bir başlık koyma					
4. Yazıya, konuyu tanıtıcı yetkin bir paragrafla başlama					
5. Konuyu yeterince boyutlandırma/farklı yönleriyle açıklama					
6. Metinde gereksiz düşünce yinelemelerinden kaçınma					
7. Yazıyı, bir ana düşünce etrafında oluşturma					
8. Ana düşünceyi yardımcı düşüncelerle destekleme					
9. İçeriğe uygun yetkin bir sonuç paragrafına yer verme					
İÇERİK DÜZENİ					
10. Ardışık tümceler arasındaki mantıksal ve anlamsal bağları kurma					
11. Metinde çelişkili ifadelerden kaçınma					
12. Bilgileri sıraya koyarak aktarma					
13. Farklı bir düşünceyi işlemek için yeni bir paragraf oluşturma					
14. Metinde nesnel anlatımı (edilgen yapıları) benimseme (<i>Seçimlik</i>)					
15. Paragraflar arası uygun geçiş ifadeleri kullanma					
SÖZCÜK KULLANIMI					
16. Sözcükleri bağlamsal değerine uygun olarak kullanma					
17. Tümcede aynı anlama gelen sözcükleri bir arada kullanmaktan kaçınma					
18. Konuya ilişkin terimlerden yararlanma					
19. Ölçünlü dil kullanma					
DİLBİLGİSİ					
20. Yazım kurallarına uyma					
21. Noktalama işaretlerini doğru biçimde kullanma					
22. Dilbilgisel kurallara uygun tümceler (özne-yüklem uyumu, zaman uyumu, eklerin kullanımı, vb.) kurma					